

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Lappland
kirjaamo.lappi(at)ely-keskus.fi

2021-11-08

ÖVERSÄTTNING

Ref. Närings-, trafik- och miljöcentralen i Lappland LAPELY/3705/2018, Miljöministeriet VN/724/2019, Umeå mark- och miljödomstol M2090-19

YTTRANDE ANGÅENDE KAUNIS IRON ABS MILJÖTILLSTÅNDSANSÖKAN OCH MILJÖKONSEKVENSKBEDÖMNING, TAPULI, PALOTIEVA OCH SAHAARA DAGBROTT OCH TAPULI ANRIKNINGSVERK I PAJALA KOMMUN, SVERIGE

Finsk-svenska gränsälvscommissionen tackar för yttrandebegäran från Närings-, trafik- och miljöcentralen i Lappland och finska miljöministeriet och vill framföra följande synpunkter om Kaunis Iron ABs (KIAB) miljötillståndsansökan och miljökonsekvensbedömning (MKB)

I projektet tillämpas finsk-svenska gränsälvsöverenskommelsen (2010:897) och FNs konvention om gränsöverskridande miljöpåverkan av den ekonomiska kommissionen för Europa (Esboavtalet). Närings-, trafik- och miljöcentralen i Lappland är myndigheten enligt gränsälvsöverenskommelsen i tillståndsfrågan och miljöministeriet myndigheten för MKB-förfarandet enligt Esboavtalet. Samråd under dessa två avtal kommer äga rum i samma sammanhang.

Enligt Esboavtalet har de finska myndigheterna, invånarna och samhället möjlighet att yttra sig om MKB:n och dess bilagor i den mån effekterna sträcker sig till Finland. Det har identifierats att verksamheten kan potentiellt ha gränsöverskridande negativa effekter på vattendragen Torne- och Muonio älvar.

KIAB ansöker nu ett nytt miljötillstånd för brytning av järnmalmsfyndigheterna i Tapuli, Palotieva och Sahavaara samt för anrikning av malm vid Kaunisvaara anrikningsverk i Pajala kommun. Syftet är att ett nytt tillstånd skall ersätta det tillstånd som utfärdades i augusti 2010 av Finsk-svenska gränsälvscommissionen (kommissionen från år 1971).

Dessutom planeras tillståndsansökan enligt 7 kap § 28a i miljöbalken på grund av verksamhetens påverkan på ytvatten i Natura-2000 området Muonio älv och dess biflöden. Den nuvarande verksamheten har bedrivits utan Natura2000-tillstånd.

Gränsälvsöverenskommelsen från år 2010 och dess tillämpningsområde Torne-Muonio älvars vattendistrikt

Gränsälvsöverenskommelsen har som syfte att i avrinningsdistriktet trygga möjligheterna för båda parterna till skäligt nyttjande av gränsälvarna på ett sätt som gynnar gränsregionens intressen. Möjligheterna för den ena parten att använda vatten borde ske utan att riskera möjligheterna för den andra parten att använda den gemensamma vattenresursen.

Postadress i Sverige: Storgatan 92A, SE-953 31 HAPARANDA
Postiosoite Suomessa: PL 2, FI-95401 TORNIO
Telefon/Puhelin: +46 72 5235590
E-mail: [info\(at\)fsgk.se](mailto:info(at)fsgk.se)

Kansli/Kanslia: Storgatan 92A, Haparanda Sverige
Haaparanta, Ruotsi
Twitter: @Tornionjoki
Internet: www.fsgk.se

Enligt överenskommelsen ska särskilt vikt fästas bl.a. vid att uppnå gemensamma kvalitetsmål för yt- och grundvatten, naturvård, kulturmiljövård och miljöskydd, hållbart nyttjande av vattenresurserna samt skydd och hållbart nyttjande av fiskbestånden.

Vattenstatusen i Muonio älv är i skrivande stund klassat som hög. Muonio älv karakteriseras av låga vattenflöden i vinterhalvåret och stort flöde vid snösmältning. Väderförhållandena påverkar kraftigt vattenmängderna i den oreglerade älven under årstiderna.

Utökad verksamhet i jämförelse med nuvarande gruvbrytning

Den ansökta verksamheten består av gruvverksamhet i Kaunisvaara i Pajala kommun i det nuvarande dagbrottet Tapuli samt planerad utökad brytning i Sahavaara och Palovuoma malmfyndigheter.

Enligt KIABs ansökan består de två planerade dagbrotten för järnmalm av sulfidmalm som skiljer sig från malmen i Tapuli dagbrott som för den största delen inte är syrabildande enligt analyserna. Anrikningsprocessen vid utökad verksamhet blir annorlunda med användning av en omfattande mängd flotationskemikalier som xantater och svavelsyra.–Sulfidmalm har tendens att leda till sura förhållanden vilket kan leda till mobilisering av metaller.

Förändringar jämfört med nuvarande verksamheten är bl.a. att produktionsvolymen ökar från 2 miljon ton till 5 miljon ton per år, större ytor tas i anspråk för brytning, lagring av gråberg, processvatten- och sandmagasin samt klarningsmagasin. Det skulle komma att användas en betydligt större mängd vatten som råvatten och mängden avbördat vatten till Muonio älv skulle öka avsevärt jämfört med dagsläget.

I anrikningsprocessen av sulfidmalmen behöver flotationskemikalier tas i bruk (3 200 ton xantater per år och 15 000 ton svavelsyra per år). De sammanlagda mängderna xantater som ska användas i KIABs verksamhet och planerade gruvprojektet Hannukainen som befinner sig vid Muonio älv på finsk sida blir närmare 9 000 ton årligen. Dessa kemikalier har egenskaper som är skadliga för vattenlevande organismer i mycket låga halter.

Mängden xantater som ska avbördas till Muonio älv från KIABs verksamhet har kalkylerats vara 9,5 ton per år (*Teknisk beskrivning 7.3.2, avfallshanteringsplan 8.5, bilaga B*). Vid medelflöde i Muonio älv bedöms xantathalten i Muonio älv vara 0,002 mg/l, i lågvattenflöde ca tio gånger mer, 0,0225 mg/l (*Vattenhanteringsplan, Golder, bilaga H, 2021-03-29*). I kallt klimat bryts xantater ned långsammare vilket kräver tillräckligt långa lagringstider och således stora klarningsdammar för vatten som sedan ska avbördas till recipienten.

Mängden sprängningsämnen i KIABs verksamhet kan uppnå 50 ton per år (källa för nitratkväve, ev. övergödningspåverkan i vattendrag).

Kontroll av utsläpp

Verksamhetsutövaren har föreslagit följande gränser för utgående vatten till recipient

- max 20mg/l fast substans i månadsmedelvärde,
- 6 < pH > 9 (mätning minst två gånger per månad med jämna intervall).

Gränsälvscommissionen föreslår att med tanke på verksamhetens karaktär är det nödvändigt att sätta gränsvärden för de metaller och kemikalier som kan bidra till risk för vattenkvaliteten. Ett tillstånd borde vara omfattande vad gäller begränsning och kontroll utsläpp till Muonio älv i den omfattning som ger tillräcklig information att tidigt reagera på möjlig påverkan i recipienten under olika flödessituationerna. Ämnena som kan riskera vattenkvaliteten ska begränsas med bestämmelser om de högsta tillåtna halterna.

Verksamhetsutövaren ska känna verksamhetens påverkningar och använda den bästa möjliga tekniken och praxis för att förhindra miljöolyckor i gränsvattendraget. Det som framgår från utökad verksamhet och processens egenskaper är att hantering av miljörisker måste prioriteras så att vattnets status inte försämras

Resurseffektivitet i vattenhanteringen, vattenbalans

Den planerade verksamheten innebär att vatten tas in kontinuerligt från Muonio älv, även under vintern när vattenflödet i älven är som lägst. Samtidigt ökar vattenmängden som avbördas tillbaka till älven. Kvalitet på avbördat vatten med tanke på halter av möjliga riskämnen/kemikalier ökar av betydelse för vattnets status under olika vattenflödeslägen (såsom lågvattenflöde).

Utsläpp av växthusgaser från verksamheten

Kommissionen kan notera att industriella verksamheter i Norrbotten bidrar till relativt höga koldioxidutsläpp. Globalt sett ska utsläppen snabbt minska för att nå Parisavtalets mål. Omställning av processer och beroende av fossil energi i verksamheterna borde ske i snabb takt. KIAB har som mål att minska sina koldioxidutsläpp under de kommande åren. Uppvärmningstakt i Arktis sker 2-3 gånger snabbare än i övriga världen, vilket påverkar hydrologi, vattenmängder- och kvalitet i vattendragen och ställer nya krav för hantering av vatten samt lagrade jordmassor inom processerna i de arktiska och subarktiska förhållandena.

Hållbar gruvnäring

Som kommissionen har konstaterat tidigare är gruvverksamheten ur ett samhällsekonomiskt perspektiv av mycket stor betydelse för Pajala kommun. En hållbar gruvverksamhet möjliggör en långsiktigt positiv ekonomisk och social utveckling och skapar viktiga arbetstillfällen och tillväxt såväl i Pajala som i Tornedalen som helhet. Kommissionen vill dock betona att en hållbar gruvverksamhet också förutsätter att verksamheten är hållbar ur ett miljömässigt perspektiv och att de miljövillkor som ska gälla ska motsvara de höga krav som ställs på miljöfarlig verksamhet i allmänhet i dagsläge.

Torne-Muonio älvssystem är unikt i ett europeiskt perspektiv och dess höga miljömässiga status måste säkerställas. Muonio älv är ett lokalt, regionalt och internationellt framstående skyddat vattendrag viktigt för biologisk mångfald, fiske, rekreation, besöksnäring och bland annat för lokalt näringsliv kopplat till älven.

Nedströms använder Haparanda stad vatten från Torne älv som sin enda råvattenkälla för ca 7 000 invånare i centralorten.

Möjligheterna för ett hållbart nyttjande av Europas största älvsystem i naturtillstånd bör säkerställas för både befintliga och kommande generationer med försiktighetsprincipen som ledtråd vid prövning av olika verksamheter.

I beredning av detta yttrande har vatten- och miljöingenjör Simja Lempinen deltagit.

Av ledamöterna i Gränsälvscommissionen har Matti Myllykangas jävsförklarat sig själv i detta ärende p.g.a. deltagande i beviljandet av 1971 års gränsälvskommissions tillstånd till Northland Resources gruva i Pajala år 2010.

Johan Antti
ordförande

Timo Jokelainen
viceordförande

Virve Sallialmi
sekreterare

FÖR KÄNNEDOM

Mark- och miljödomstolen i Umeå
Länsstyrelsen i Norrbottens län
Naturvårdsverket
Miljöministeriet i Finland